

חנוכה - ענין אור המנורה

התבוננות במועדי השנה - הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך'. ונראה פשוט הדברים שהניצחונות מקבילים לגזירות, שאומרים בזה שהמתגברים הם עוסקי התורה שניצחו את אלו שגזרו 'להשכיחם תורתך', וכן הצדיקים הם שניצחו את אלו שגזרו 'להעבירם מחוקי רצונך' (ומסתמא כנגד חוקי רצונך בא הניצחון של 'טמאים ביד טהורים', כיון שהטהרה המדוברת כאן מתבטאת בכך שכלל ישראל הם הטהורים להיות מקבלים את ההנהגה של הקב"ה בעולם וכפי שיוכן יותר בהמשך). ולפי סדר זה מתבקש להמשיך ולומר 'ואחר כן באו בניך ועסקו בתורתך וקיימו מצוותיך', אבל הישועה של חנוכה לא מסתפקת רק בהעברת הגזירות, אלא נוסף עוד חלק בהודאת על הניסים - 'ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטיהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול'. השלמת הניצחון המדובר מתקיים במה שבאו אל המקדש, וכמשתמע גם משמם של הימים 'חנוכה' שמגיע מיסוד חנוכת המקדש. ומוכח שכן הוא, שהרי היו ג' מלחמות מפורסמות קודם המלחמה שבה היה נס החנוכה, וגם אחריה היו מלחמות ומ"מ זמן הישועה והגאולה נקבע בזמן שחזרו לביהמ"ק. דבאותו הזמן בפרט היתה גלות מהמקדש, שנכנסו היוונים להיכל ופרצו בו י"ג פרצות וטימאו את השמנים, ואח"כ חזרו למקדש ופינו את ההיכל וטיהרו את המקדש מכל שיקוצי היוונים עד שהגיעו למנורה, ורק את הישועה הזאת תיקנו לדורות לימי חנוכה.

ועוד מדויק שהחזרה למקדש מוזכרת בדווקא בהדלקת הנרות בחצרות קדשך ולא בעצם החזרה למקדש, ואף הנס של שהיה במנורה לא הוזכר ב'על הניסים' אלא רק שזכו לחזור ולהדליק נרות בחצרות קדשך. ומתאים עם דברי הרמח"ל שהנושא הפנימי של הנפילה ביד היוונים והיציאה מתחת ידם קשורה למנורה ותיקוניה שהיו קטרוגים נגד ענינה והחזירם הכהנים על בורים.

והדברים סתומים, מה היו אותם הקטרוגים כנגד המנורה ומה תיקונם. ידוע מש"כ הב"ח (תרע"ד) שהגורם שנמסר המקדש לידי היוונים מאחר והתרשלו בעבודה, אמנם הרמח"ל אומר שהיו קטרוגים כנגד המנורה ותיקוניה והכהנים הם שהחזירו את הקטרוגים על בורים. ומשמע מהרמח"ל שבהזכרת הנס של פח השמן והמנורה אין הכוונה רק למעשה הדלקת המנורה, דכמו שאומר המהר"ל (בנר מצוה) שאין הודאה על נס לקיים מצוה אלא אנו מודים על הניסים של ישועת ה', שהיא מתבטאת במנורה

ענין חנוכה ופורים הוא להאיר האור המאיר בימים ההם כפי התקונים שנתקנו בהם. חנוכה בתגבורת הכהנים על הרשעים בני יון שהיו מתכוונים להסיר ישראל מעבודת ה' ונתחזקו הכהנים ועל ידם שבו לתורה ולעבודה. ובפרט ענין המנורה לפי תיקוניה שהיו הקטרוגים נגד ענינה והחזירם הכהנים על בורים. (דרך השם ח"ד פ"ח)

הבדל בין חנוכה ופורים

בהגדרת הרמח"ל את מועדי חנוכה ופורים יש שינוי בולט בניסוח המאורע והנס דבהמשך לגבי פורים כתב "ופורים לענין הצלתם של ישראל בגלות בבל, וחזרת קבלת התורה שחזרו וקבלו עליהם לעולם וכו'". ויש להתבונן דהגמ' במגילה (א.) משווה בין הניסים - "ולא געלתים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כהן גדול, לכלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר", וא"כ כשם שבפורים מזכיר בעיקר את הצלתם של ישראל בגלות בבל, כך היה לו לתאר את חנוכה כהצלתם של ישראל מהרשעים בני יון שהיו מתכוונים להסיר את ישראל מעבודת ה', ומדוע הדגיש רמח"ל כאן את תגבורת הכהנים על בני יון.

הדגשה זו בולטת אף בתפילת 'על הניסים' בה מתארים באריכות את ההתגברות של הכהנים וניצחון המלחמה - 'מסרת גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, טמאים ביד טהורים וכו', בשונה מפורים שם מוזכרים מרדכי ואסתר רק כהצדיקים שבזכותם ובאמצעותם זכו לניסים, אך העיקר במגילת אסתר היא ההנהגה האלוקית וההיפוך שהגיע אחר מהלך המגילה שמספרת כיצד ההשגחה סובבה את כל סדר הדברים והביאה לישועת ה' בגלות בבל.

מרכזיות ענין המנורה בחנוכה

עוד יש להבין את החלק השני של דבריו "ובפרט ענין המנורה לפי תיקוניה שהיו הקטרוגים נגד ענינה והחזירם הכהנים על בורים", דהיינו שיש מאבק פנימי על ענין המנורה.

ובאמת ההודאה של 'על הניסים' מחולקת לשנים. החלק הראשון עוסק בגזירות על התורה ועל העבודה, במלחמה ובניצחון, והחלק השני בחזרה אל המקדש והדלקת המנורה. ההתחלה - 'כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם... רשעים ביד

~ א ~

שהאירה באור ניסי את ההתגברות על יוון.

וא"כ יש להבין מה ענין התגברות הכהנים בפרט על היוונים, ומה ענין הקטרוגים על המנורה והחזרת הכהנים את עניני המנורה על בורים.

שני עדים נאמנים על יחודם של הכהנים ביחס לחנוכה

מצאנו בברכתנו של משה רבינו בפרשת וזאת הברכה שאומר לשבט לוי "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומו" - יש כנגד לוי קמים ושונאים, ופירש"י שהם היוונים שכנגדם נלחמו החשמונאים ומשה רבינו מבקש שהקב"ה יתן להם את הניצחון.

מקום נוסף בו מוצאים את יחודם של הכהנים כנגד כל ישראל הוא בפר' בהעלותך "כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות" (רש"י ריש בהעלותך). יש כאן ציווי מיוחד על השלמת מעשה המנורה, דכבר הוזכר מעשה המנורה בפר' תצוה ובפר' צו וכן בפר' אמור והתורה מוסיפה כאן "בהעלותך את הנרות" (היינו הנרות הידועים) - "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", ובזה ניתם הקב"ה את אהרן הכהן. הרמב"ן מקשה מה הניחומים דווקא בזה הרי כל הקרבנות של יום חנוכת המזבח הוקרבו ע"י אהרן ובניו ומה היה צריך לפייסו, ומפרש ע"פ המדרש "הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו".

היוונים הם המטמאים את השמנים והכהנים הם הטהורים שמטהרים את המקדש מהי הפעולה המדוברת ואיך זה נחמה לאהרן שיש לו חנוכה אחרת שהיא נחמה לדורות. ועוד יש להבין אם הכל זה ישועת המקדש מה יש לנו היום עם המקדש, ולכאוף היו"ט של חנוכה הוא כשאר יו"ט של מגילת תענית שיש בה הרבה תאריכים של מאורעות שקשורים בכינון העבודה וסידור עם ישראל בימי בית שני ובטלו עם חורבן הבית, ובמה התייחד חנוכה שאינו בטל ונשאר עומד לעולם עם הישועה שבו - העמדת ענין המקדש.

הארת המנורה בהדלקת נרות חנוכה

עוד יש לשאול שמצינו בקדמונים שיש בנרות חנוכה יש הארה של המנורה ולא רק בהדלקה יש הלכה דומיא דמנורה כמו שמביא הבעה"מ (הובא במ"ב תרעג ד) שלכך אין להשתמש לאורה והזכרה בראשונים מעלת שמן זית

שהוא דומיא דמנורה. וכן נודע דברי רבי יצחק סגי נהור (מהמקובלים הקדמונים שהרמב"ן היה מתלמידי תלמידיו) שאומר שיש כמה מעלות בעשיית החנוכה, והעושה אותה מזהב משובח שהוא דומיא דמנורה ואח"כ מכסף וכו'. וכן רואים בהפטר חנוכה "ראיתי והנה מנורת זהב כולה", ומתייחס גם למנורה שלנו.

והעולה מדברי הרמב"ן שיש לנו שייכות עם חנוכת המשכן שאותה חנוכה של הנרות גדולה מחנוכת הנשיאים שהיא קיימת גם בגלות. ולכאוף איזה שייכות יש לנו עם אור המנורה בזמן הגלות.

הדלקה כשרה בזר

ונקדים ונראה מהו הכלי של המנורה ונקדים ונבין מהי עבודת הכהנים במנורה. שהרי ההדלקה כשרה בזר וא"צ דווקא כהן וא"כ הטבת הנרות היא עבודת הכהונה שיש במנורה. והדבר תמוה האין יתכן שההטבה תהיה יותר מההדלקה שהיא דווקא בכהנים. אכן בפשטות י"ל והוא כלל גדול (וכך הסבר הענין ששחיטה כשרה בזר) - שיש את בעל התפקיד ויש מי שכשר לעבודה. דהיינו שיש מי שכשר לכך אבל אינו מתעסק בזה, שהרי אף זר לא יבוא וידליק באמצעות מקל את את המנורה ואילו הכהנים הם בעלי האחריות על המנורה. ועדיין צ"ב.

עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל

ובברייתא בשבת (כב:) "מתיב רב ששת מחוץ לפרוכת העדות יערוך, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמידת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים". והדברים סתומים וחתומים מכמה פנים:

(א) מה הקושיה 'וכי לאורה הוא צריך', וכמו"כ יש לשאול וכי לקרבנות הוא צריך או למנחות הוא צריך.

(ב) תשובת הברייתא 'עדות היא לבאי עולם' אינה מובנת, שהרי רק בנר מערבי יש את העדות וכי נס זה הוא כל סיבת הדלקת המנורה, אתמהה.

(ג) מהי העדות שיש בנס של הנר המערבי, וכי באי עולם יכולים לראות את המנורה השוכנת בתוך ההיכל. (ד) דרשת הברייתא צריכה פירוש, דהעדות המוזכרת בפסוק מתייחסת לארון העדות (כמו שפירש"י "לפרוכת העדות - שלפני הארון שהוא קרוי עדות") ולא נאמרה עדות על המנורה כלל.

עניינה של המנורה

ונראה להציע פשוט פשוט בברייתא ובזה נבין מהם הקטרוגים והתיקונים במנורה.

התורה אינה מגדירה את מקום המנורה כמונחת בהיכל אלא "מחוץ לפרכת העדות", ואיזה מקום הוא זה. ונראה פשוט שזאת שאלת הגמ' 'וכי לאורה הוא צריך' - האם מביאים קרבן של אור לפני הקב"ה? כל הקרבנות הם התקרבות האדם להקב"ה והאדם הוא שצריך אותם ולא הקב"ה. הקב"ה מעמיד את עצמו כביכול כצריך את הקרבנות כמפורש בגמ' "עבודה צורך גבוה" (מנחות ד). ומקבל את הקרבנות היות והוא רוצה את עילוי ותיקון האדם בהתקרבות האדם באמצעות הקרבנות. אך המנורה היא כלי שמשמש בבית ואין כאן התקרבות ע"י אור, וע"ז שואלת הגמ' 'וכי לאורה הוא צריך'. ומתרצת הגמ' שבאמת לא מדליקים את המנורה בשביל להביא להקב"ה את האור אלא בשביל לקבל האור, וזאת ההגדרה של המקום שבו שוכנת המנורה - הארון נמצא בקודש הקדשים והמנורה היא כלי שמשמש אל הארון שבאה לקבל את ההארה מהארון.

וכן אחז"ל באבות (ד יג) "רבי שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן" ודחז"ל (שם"ר לד) שזר הזהב שעל הארון הוא כתר תורה, הזר שעל השולחן הוא כתר מלכות והזר שעל מזבח הזהב הוא כתר כהונה. ולגבי המנורה אי' בחז"ל שהיא כנגד חכמה - "אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים... וסימניך שולחן בצפון ומנורה בדרום" (ב"ב כה); ויש להבין את החלוקה בין 'תורה' ל'חכמה' וכי הם ב' דברים נפרדים (ופשיטא שהרוצה שיחכים מכוון לחכמת התורה).

אלא הפשט שהנר של החכמה בא לקבל מאור התורה וכמו שיבואר. השל"ה בתחילת ספרו מבאר את הפסוק "כי נר מצוה ותורה אור" - "בנר עצמו שייך נר ואור. כי הנר הוא המקבל האור... והאור אחוז בו והם דברים זה בזה וצריכין זה לזה, כי לאור הנר אין אחיזה רק בנר". ההארה שיוצאת מארון הברית זקוקה כל הזמן לכלים שיקבלו אותה ועליהם היא תחול, וזהו הנר מצוה.

מנורה - כתר שם טוב

הגר"א על המשנה שם באבות מפרש (ומקורו בבמדב"ר ד יג וכן מביא בהקדמת ראשית חכמה) שהמנורה היא כנגד כתר שם טוב, אין למנורה כתר של זר זהב ובכל אופן היא הכתר שם טוב. דכתר שם טוב חולש על כל ג' הכתרים, שהוא מביע כמה התממש באדם אותה המעלה וכמה היא חלה בו. אף האדם העוסק בתורה ומתעטר בכתר תורה והמשנה אומרת עליו "אל תתאוה לשלחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם" (אבות ו ד), מ"מ הוא נצרך ותלוי בכתר שם טוב. דלא די בכתר תורה אלא יש להחיל את התורה באדם, וזה נמדד במה שהאדם באמת מקבל מהתורה אור שמאיר את המציאות שלו והתפיסה שלו ומוציא את זה לפועל. כך מצינו בכתובים שעל זה התפלל וביקש דוד

המלך בכיסופיו הגדולים וכן שלמה המלך באזהרותיו במשלי כתב עד כמה יש לאדם לבקש ככסף וכמטמונים לזכות לתורה ולמה שנאמר "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב ו), כמה צריך להעמיד את עצמו כדי לזכות לכתרה של תורה.

"אמר רב הונא הרגיל בנר (חנוכה - ר"ח) הויין ליה בנים תלמידי חכמים" (שבת כג:) ומפרש רש"י "דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה". ומבואר שהנר הוא הכלי קיבול לאור, וכמו כן האדם החומרי שבא לקבל מהארון המונח בקה"ק מקום השראה עליונה (מקום ארון אינו מן המידה) וצריך כלי קיבול. על זה אומרת הברייתא שניתן לכלל ישראל כלי לקבל את אורו של הקב"ה והיא המנורה. והנר המערבי הוא הסימן שהדלקת הנרות היא קבלת אור ולא הבאת אור. דאורו של הנר המערבי אינו נס צדדי אלא כאשר הנר דולק לא כפי מה שהאדם העמיד והדליק וממנו מדליקים אח"כ את כל הנרות, זה מלמד שההדלקה אינה אלא העמדה מצד האדם לקבל את ההארה. לכן עריכת הנר היא עבודת הכהנים, כיון שזהו העיקר להתכונן לקבל את ההארה אבל עצם ההשפעה אינה פעולה של האדם כמו עבודת הקרבנות אלא היא הארה שחלה מצד הקב"ה.

'עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל' - העדות אינה על ידי שאנשים יראו את המנורה ועי"כ יודע שהשכינה שורה בישראל, אלא העדות בישראל נצרכת שהגם שישראל יכולים להשתבח שהתורה נמצאת איתם עם כל מעלותיה, אך עדיין יש לדעת כמה הם קיבלו ממנה ועד כמה התורה חלה בהם. וזה תלוי באדם שעד כמה שהאדם משמש כ'נר' - כ'מקבל' של הארת התורה וכך יראו עליו את הכתר שם טוב של עילוי התורה. הנר המערבי הוא העדות על כך שההארה מגיעה מבפנים - מהשכינה ששורה בישראל ומאפשרת להם לקבל את הארת התורה. וממילא המנורה משמשת לארון העדות כי על ידה מתממש ענין התורה בישראל.

ישוב סתירה בענינה של מנורה

ובזה מיושבת סתירה במנורה שמצד אחד היא רומזת לכתר שם טוב שהוא עולם המעשה, ומצד שני המנורה שייכת לחכמה. ולהנ"ל הפעולה של המנורה היא לאפשר לאדם לקבל את התורה. דלא מצינו בחז"ל אף פעם שינויים ועיכובים בהתורה עצמה, אלא כל העיכובים הם מצד המקבל אם הוא מקיים או לא (כגון "כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת" "אם אין יראה אין חכמה" ועוד). ההחלה של החכמה העליונה אל תוך החיים של האדם מתאפשרת ע"י המנורה שהיא המגלה שהאדם יכול להוריד את מציאות התורה אל חייו ע"י שמעמיד את עצמו כ'מקבל' ההארה העליונה.

הקטרוגים שהיו באותו הזמן הם החולשה מצד ישראל באותו הניסיון שלא ראו את העמדת המנורה וכנגד זה באו החשמונאים וגילו והעמידו מקבל לחכמת התורה במסירות נפשם וכך באה הישועה של חנוכה - יש מנורה בישראל. נס חנוכה הוא גילוי של הכלי המיוחד המנורה שאנו מעמידים מציגו את ההכנה והמסירות לקבל את האור הפנימי ואז מגיעה מציגו של הקב"ה ההארה בחזרה. וזה מש"כ רמח"ל "ונתחזקו הכהנים ועל ידם שבו לתורה ולעבודה. ובפרט ענין המנורה לפי תיקוניה שהיו הקטרוגים נגד ענינה והחזירו הכהנים על בורים".

חכמת התורה מול חכמת יוון

ועל פי זה נראה לבאר את ההבחנה בין חכמת ישראל לחכמת יוון. איוב מבקש בפרק שלם (כח) היכן נמצאת החכמה "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה", מהיכן אדם יכול לבוא ולהשכיל את האמת. ומסיים איוב "אלוקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. כי הוא לקצות הארץ יביט תחת כל השמים יראה... אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה. ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה". מהו הכלי שדרכו מאירה בעולם ההבנה הנכונה, ובאמצעותו אפשר לדעת איך הולך סדר העולם אל תכליתו לפי מהלך החכמה - יראת ה' היא חכמה. הבסיס הראשון לכל חכמה הוא 'יראת חטאו קודמת לחכמתו', כשאדם מעמיד את עצמו ככלי לקבל את ההדרכה של הקב"ה.

כך אחז"ל (שבת לא): "אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד... וכתוב ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו', שכן בלשון יוני קורין לאחת הן", ויש לשאול למה דבר הכתוב בלשון יוני. וי"ל שחכמה בגוים תאמין מכוון אל יוון, ובא הכתוב ואומר - הן יראת ה' היא חכמה, החכמה נמצאת רק במקום הזה. הסיודור של הבנת העולם לפי החכמה החיצונית הוא בתכליות שנמצאות בתוך סדר העולם, והאדם יכול לחשוב שהכל לא נברא אלא לשמשני. אך העיקר חסר מן הספר, מה הענין בכל המציאות שמתרכזת בו, ומה התכלית שאליה העולם הולך - על זה באה יראת ה' ואומרת 'ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני'. זהו הכתר שם טוב שנקרא יראה שעל ידו אדם מקבל אורו של הקב"ה.

זאת הישועה של חנוכה שמלווה אותנו תמיד לזכור בכל דור ודור איך עומד סדר היחס האמיתי של העולם דווקא על גבם של היוונים התגלה קידוש השם גדול 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך' - כולם הבינו שאור המנורה הוא העיקר של כל סדר עולם ומלואו שהולך לקראת התכלית. ובזה נזכה ל'קל ה' ויאר לנו' להארת הימים האלו עד שיבוא ויתפשט אורו של הקב"ה מסוף העולם עד סופו.

לפי זה מובן ענין התגברות הכהנים בחנוכה. דבימים ההם עמדו ישראל בניסיון גדול והיו אנוסים בגזירות החמורות של היוונים להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ומצד הדין בשעת השמד יש חיוב 'יהרג ואל יעבור' וגם הצדיקים אינם מחויבים יותר מזה. ההנהגה המתבקשת אז היתה "לך עמי בא בחדריך... חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיה כו ט), ומי חידש והמציא את הדבר לערוך מלחמה אבודה מראש כנגד היוונים - מעטים כנגד רבים, חלשים כנגד גיבורים. אך עם ישראל גילה בחנוכה הודאה אמיתית שהיא הבסיס לנס חנוכה. הנס לא התחיל בפח השמן אלא עיקרו של נס בזה שהיתה משפחה אחת במודיעין של י"ב בני חשמונאי שהבינו מהי התורה בעולם ומהי פועלת בישראל. היו כאלו באותה תקופה שהתיוונו למחצה לשליש ולרביע או לכל הפחות קבלו את המציאות שהחיל והכוח נמצא בידם של היוונים ואין מה לעשות כנגד המציאות. באו מתתיהו ובניו ולא קבלו את המציאות הזאת, וקמו ואמרו שלא שייך חילול השם כזה של עקירת התורה מישראל, ולא תיתכן מציאות שבאים להחשיך את הקשר שיש לישראל אל התורה. החשמונאים העמידו מחדש 'מקבלים' לאור התורה שנמצא בעולם.

ובאמת הקנאות של הכהנים משרתי השם הוא התפקיד המקורי שלהם שהמשיך מחטא העגל, כמו שמשבח אותם משה רבינו "האומר לאביו ולאִימו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע, כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו" (דברים לג ט), ומתוך המסירות הזאת זכו להיבחר כמשנ"א "ויאמר משה מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה" (שמות לב כט) ופירש"י "אתם ההורגים אותם, בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום". ללויים ניתן הכח שיעורר את הגילוי בעולם מהי התורה לישראל ואיך מקבלים אותה, הם המביאים את העדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל ואפשר להחיל בהם את התורה.

נרות חנוכה - נר המערבי

ונראה להציע חידוש בהדלקת המנורה של נר החנוכה שדלק שמונה ימים, שהיה בבחינת נר מערבי שדלק שמונה ימים. הקב"ה גילה שכמו שבנר המערבי שבכל ימות השנה, הכהן מדליק וההארה מגיעה מציגו של הקב"ה, כך ההארה מציגו של הקב"ה במלחמה הגיעה אחר שהחשמונאים העמידו את עצמם במסירות נפשם על התורה. וכן נאמר בפתרון מראה המנורה אצל זכריה (ג ט) "כי הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על אבן אחת שבעה עינים" - כשמעמידים לפני הקב"ה בסיס אחד הוא נותן פי שבע ואלו שמונת ימי חנוכה.